

Casele vieților noastre

Adriana Bittel Ana Blandiana Andrei Pleșu Antoaneta Ralian
Barbu Cioculescu Dan C. Mihăilescu Gabriel Liiceanu
Gabriela Tabacu Horia-Roman Patapievici Ioana Pârvulescu
Micaela Ghițescu Monica Pillat Radu Paraschivescu Tania Radu
Victor Ieronim Stoichiță

Casele vieților noastre

Prefață de
Ioana Pârvulescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Proiect inițiat de arhitect GABRIELA TABACU

Redactor: Iustina Croitoru

Coperta și ilustrațiile: Răzvan Luscov

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

DTP: Andreea Dobreci, Ioana Nedelcu, Dan Dulgheru

Tipărit la Artprint

© HUMANITAS, 2014

În cuprinsul acestei cărți au fost folosite fotografii realizate de Radu Sandovici (pp. 71, 107, 147, 183, 193), Ioana Pârvulescu (p. 31) și Andrei Pârvulescu (p. 211). Celelalte fotografii provin din arhivele personale ale autorilor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Casele vieților noastre / pref.: Ioana Pârvulescu.

București: Humanitas, 2014

ISBN 978-973-50-4471-8

I. Pârvulescu, Ioana (pref.)

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

În căutarea caselor pierdute

Fericiți oamenii unei singure case, așa cum sunt oamenii unei singure iubiri! Cei mai mulți n-avem acest destin și, de la o singură casă interioară luată cu noi la prima plecare, ajungem, cu timpul, să purtăm înăuntrul nostru un adevărat orașel, cum este și cel ridicat de la sine în aceste pagini. *Casele vieților noastre* este așadar un oraș peștiș, cu stiluri arhitectonice diferite, cu străzi pline de animație și case pline de viață. Iar dincolo de uși se aud glasuri și povești: aparțin în întregime caselor, fac parte din memoria lor afectivă. Personajele principale, în acest loc care nu există pe nici o hartă, sunt casele, personajele episodice sunt oamenii din ele. Oameni și case petrec împreună un timp oarecare. După cum s-a mai spus, nu se știe exact dacă noi locuim în case sau ele locuiesc în noi. Uneori casele supraviețuiesc, chiar dacă au fost dărâmate, chiar dacă au murit, la fel cum un om drag supraviețuiește în cei care i-au fost apropiați. De obicei însă, casele sunt cele care rămân în picioare și după moartea noastră, sunt

cele care poartă amintirea vieții, în timp ce oamenii trec dincolo de ele, ca apa.

*

Sunt în această carte case triste și case care privesc lucrurile cu umor, sunt case gălăgioase sau liniștite, sunt case fricoase, neastâmpărate sau bătrâncioase. Sunt case care au istorie și, uneori, fac istoria. Sunt, adesea, case care au rezistat vremurilor și care i-au ajutat pe oamenii din ele să reziste. Dar sunt și case dragi care au fost despărțite cu forța de cei care erau *ai lor*. Clădirile din paginile cărții au pivnițe și subconștient, au poduri și idealuri, au vecinătăți și nenoroc, au fisuri, au familii și bucurii, trec prin cutremure și evenimente care seamănă cu un cutremur. Un lucru este sigur: casele vieților noastre nu sunt făcute numai din materiale de construcție tradiționale, cărămizi și mortar, țigle, beton, sticlă, lemn, ci, mai ales, din materiale fine și neașteptat de rezistente: amintiri, povești, mirosuri și zgomote, mici obiecte, nume, voci, mișcare. De aceea, pe măsură ce îmbătrânim călătorind pe harta lumii din adresă în adresă, construcția noastră interioară se complică.

Odihniți oamenii unei singure case, cum sunt oamenii unei singure iubiri! Pictorul japonez Hokusai s-a mutat de 93 de ori de-a lungul vieții: avea alte griji decât curățenia, astfel încât, când interiorul devenea insuportabil, căuta unul nou. În ce-i privește pe bucureșteni, cel mai mult s-au mutat în preajma lui 1900, vremea „chiriașului grăbit“, cu cele două anotimpuri ale căruțelor încărcate cu mobilă, primăvara, de Sfântu Gheorghe, în căutarea locuinței răcoroase de vară, și toamna, de Sfântu Dumitru, mutarea într-un adăpost mai călduros. Cumplite sunt, în București, rătăcirile și

chinurile chiriașului ca să găsească locuința și chiria ideale, cumplită e agitația în care intră omul de dragul unui „mai-bine“ mereu sperat, dovedindu-se însă mereu, conform proverbului, doar un „dușman al binelui“.

*

Casa ideală, cea la care visăm, ne seamănă și ne definește. Ar putea fi folosită, probabil, pe post de test psihologic, cu mai bune rezultate decât cel al lui Rorschach. Chiar Caragiale devine liric când își evocă locuința favorită, aceea din vremea școlii: „Iat-o cât e de luminoasă! Bun și neuitat adăpost! E casa lui Hagi Ilie Lumânărarul, de la Sf. Gheorghe din Ploiești. [...] Cu cât mijesc ochii mai tare, cu atât bătrâna mea prietină apare mai limpede între cei patru salcâmi venerabili... Iată și liliicii... Au înflorit a doua oară – semn de toamnă lungă... Îmi trimet de departe florile albe mirosul lor onest. Să ne apropiem binișor și să intrăm în grădina care parcă n-are fund. Grădina asta – s-o vezi noaptea pe lună!“ În grădina din amintire cresc pruni, gutui, peri și viță încărcată de rod. „Ia uitați-vă acuma la casă. Ce mândru se țuguiază acoperișul cu șindrila, îmbrăcat spre miază-noapte cu mușchi verde moale și purtând în vârful-i un urcior smălțuit care sclipește-n soare. Ce mare și stufoasă a crescut urechelnița. Iată deasupra gârliciului, din care izvorăște o așa de potrivită răcoare, pridvorul larg.“ Caragiale își invită cititorul să-l urmeze, pe treptele pridvorului sprijinit pe coloane din lemn de stejar, să intre în salonul larg, cu ziduri groase, cu firidele ferestrelor pe care stau borcanele cu murături, să admire sobele proaspăt văruițe, „gata să prezideze o dezbateră într-una din ședințele lungilor nopți de iarnă.

*Sunt peste tot senectometre
care nu lasă loc de
amăgire. Timp de mulți
ani, a venit la bloc o femeie
din comuna Berceni,
cu brânză și smântână.
Ne striga de la poartă,
să coborâm cu recipientele:
„Conițaaa!“ Acum vine
nora ei și ne strigă:
„Coană mareee!“*

ADRIANA BITTEL

Acasă, pe Caimatei

E o stradă bună de plimbat câini, de aceea e bine să fii atent pe unde calci. De zeci de ani mă duc și vin pe trotuarele ei, pe lângă grilaje de fier forjat și tencuieli măcinate, peste pașii unor oameni dragi care nu mai sunt. Uneori mi se năzare în *contre-jour* silueta câte unuia dintre ei, cred că le recunosc mersul îndreptându-se către colțul cu Sfinților și simt o dulceagă tristețe, ca atunci când se pornește ploaia, duminică după-amiaza, și la radio se transmite muzică din anii '60.

De zeci de ani acasă înseamnă strada Caimatei numărul 14, un imobil cu trei etaje, construit pe la 1930, în stilul modernist care privilegia „aspectul sănătos al liniei simple“. Tot în anii aceea a fost construită și clădirea de la numărul 20, proiectată de Marcel Iancu pentru mama lui, „după cerințele de confort, economie și igienă nouă“. De atunci nu s-a schimbat mai nimic pe strada mea, doar aspectul sănătos s-a tot degradat prin intemperii, cutremure, nepăsarea sau neputința chiriașilor ICRAL-ului, ajunși, cei care am mai apucat, proprietari pensionari.

Când îmi dau adresa, lumea mă întreabă ce înseamnă „o caimată“. Mult timp nu am știut ce să răspund, îmi suna a cuvânt turcesc sau grecesc. Apoi am aflat că era numele propriu al mahalalei apărute în secolul 18 în jurul bisericii Caimata, ctitorită la 1732 de un Mavrocordat și demolată de primarul Pache Protopescu în 1892, când a tăiat bulevardul Carol. Faptul este consemnat și de Caragiale, în *Articolul 214*: „Bonjur. Mă recomand Tarsița Popeasca, văduva lu priotu Sava de la Caimata, pe care a demolat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou“. O explicație neplăcut mirositoare am citit (ah, mania bibliografilor!) în cartea lui Alexandru Ofrim, *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, care, la rândul lui, îl citează pe Ionnescu-Gion, cel cu *Istoria Bucureștilor* de la 1899: „Pârâul Bucureștioara, care trecea prin apropierea străzii de azi, era numit de mahalagii Căcăina (Caimata) din cauza apei pline de dejecții și resturi rămase de la tăierea vitelor“. Fonetic, nu înțeleg cum se putea transforma Căcăina în Caimata și stăruii în bănuiala că e ceva grecesc sau turcesc la mijloc. Trebuie să mai cercetez.

Din istoria literară a străzii face parte și faptul că Eminescu, la venirea în București, a locuit în chiliile bisericii Caimata, sau că vecinul nostru de cartier, Mircea Eliade, o cunoștea la pas. Dovadă că o povestire (nu prea reușită), *Întâlnire*, din volumul *Șarpele* (1937), e plasată într-o casă de aici: „Apropiindu-se de strada Caimata, Barbu Cernat simți aceeași bine-cunoscută neliniște. Se însera și platanii din curțile boierești începeau să se plece peste trotuare, adunând o umbră nouă, tainică, de noapte [...]. Se vedea bine casa. O intrare principală cu câteva trepte de piatră și un evantaliu de cristal mat deasupra“.

Casa am depistat-o, există și azi, dar nu se mai vede nimic din ea: cel care a luat-o în anii '90 a ascuns-o după un zid sumbru în care a montat o ușă metalică și camere de supraveghere. Pe misteriosul proprietar nu l-am zărit niciodată. O fi vreun mafiot. Dincolo de zidul înalt și etanș e mereu liniște, ca și pe restul străzii, de altfel.

Deși la câțiva pași de circulația amelițitoare din Piața Rosetti, Caimatei are un aer tihnit-provincial, cu soare aurind dimineața fațadele bătrâne de pe trotuarul drept și clipocind orbitor, spre amurg, în geamurile de pe cel stâng. Primăvara, când înfloresc teiul și caprifoiul din curți, nimic nu mai amintește de Căcănia. Aerul parfumat te duce cu doar un secol înapoi, când locuitorii caselor boierești se întorceau din oraș cu trăsura, și pe ferestrele deschise ale saloanelor se auzeau copile exersând la pian.

Când ne-am mutat noi aici, la începutul anilor '70, prive-liștea, verdeața și vecinii civilizați ni s-au părut un vis. Veneam de pe strada Academiei, din blocul Dragomir, rebotezat Romarta, unde stătuserăm cinci persoane în două camere care dădeau spre Comitetul Central. Vedeam doar geamuri opace de birouri, iar jos, caldarâmul era ticsit de mașini negre și „băieți“ în civil. Odată, în adolescență, când părinții erau la serviciu, m-am uitat afară cu un binoclu de teatru. În câteva minute s-a auzit imperativ sone-ria și au năvălit niște tipi încruntați care m-au luat la întrebări, au scotocit camerele și mi-au confiscat binoclul. Îmi pare și acum rău după el, era placat cu sidef și fusese al unei străbunici ama-toare de operete vieneze.

Acolo, în Academiei, aveam și ghinionul ca deasupra noas-tră să locuiască un bădăran instruit la Moscova, de unde se întorsese

cu o soție sovietică. Făceau frecvent petreceri cu chiote, coruri de bețivi, cazacioc și sârbe tropăite în capul nostru. Odată, la ore mici, tata urcase la el și îndrăznise să-i atragă politicos atenția că ne deranjează. Bădăranul zbierase mai întâi cunoscuta propoziție „În casa mea fac ce vreau!”, apoi dăduse expresie, cu o avalanșă de înjurături, urii de clasă, rasă și ochelariști, iar la sfârșit îl amenințase pe tata cu un bătător de șnițele.

După ce m-am măritat, am avut posibilitatea ca, prin schimb, să oferim locuința din Academiei și garsoniera soțului meu, pentru apartamentul din Caimatei, locuit „la comun” de două familii foarte dornice să se despartă. Având termen de comparație, ni s-a părut că l-am apucat pe Dumnezeu de picior, tocmai când venise pe lume și copilul nostru. Toate cele opt familii din Caimatei 14 erau liniștite și cumsecade, iar de pe balcon vedeam, deasupra copacilor și acoperișurilor, cerul, până-n zare, și Intercontinentalul. Dimineața ne trezea ciripit de păsări, trompeta unui cocoș din curtea vilei alăturate, noaptea se auzeau greieri, iar duminica aerul vibra în unda clopotelor de la Armenească, Sfinților, Colței...

Un singur personaj tulbura calmul provincial: nebunul cartierului (și în sens de bufon), Gheorghiuță, un hândrălău alcoolic cu o voce răsunătoare și cu o pasiune bizară pentru C.A. Rosetti, cel din mijlocul pieței. Uneori, iarna, când era ger, se cățăra cu agilitate pe soclul statuii și îi puneă o căciuliță cu moț pe creștetul de bronz sau o pătură pe spate. Alteori i se așeza în poală, îl lua de gât și îi cânta, între două sorbituri din nelipsita sticlă, *Noi suntem români*. Îl cunoșteau toți milițienii, dar îl tratau cu îngăduința populară pentru bețivi și nebunii cu acte. Doar când se anunța trecerea vreunui convoi oficial îl țineau ascuns, ei știau unde.

În majoritatea apartamentelor din blocul nostru trăiau mai multe generații ale acelorași familii, căci pe atunci exista o lege care stabilise că o persoană are dreptul la maximum 8 metri pătrați, așa că oamenii preferau să stea cu ai lor decât să „li se vâre în spațiu“, cu dependențele comune, niște necunoscuți. Nu știu cât de riguros se mai aplica legea asta, dar teama rămăsese, mai ales în rândul celor pățiți, cum fuseseră ai mei. Locuitul de nevoie cu părinții, chiar după căsătorie, avea avantaje și dezavantaje, me-najul comun crea inevitabil animozități, ne stânjeneam reciproc în spațiul strâmt. Singurul loc unde te puteai izola, pe termen scurt, era baia, restul ușilor stăteau mereu deschise, iar musafiri personali, cu care să stai de vorbă în tihnă, nu aveai unde primi. Prietenii care ne vizitau (și atunci aveam destui) stăteau mai mult de vorbă cu mama și cu tata, dornici de conversație, după ce ai lor se răriseră în mod natural.

Situația a devenit inconfortabilă în anii '80, când una dintre camere n-a mai putut fi folosită iarna. Cu doi pereți cu geamuri mari și o terasă deasupra, în livingul nostru era atât de frig, încât atunci când tata și soțul meu voiau să se uite la televizor, la vreun meci transmis pe bulgari, își puneau paltoanele și se înfășurau în pături. Din gură le ieșeau aburi când comentau fazele. Și în restul casei era frig, iar de gătit se putea doar noaptea. În plus, după ce s-au construit blocurile noi de pe Calea Moșilor, alimentate de la aceeași conductă străveche, apa nu mai ajungea la etaj. Căram zilnic de la subsol, pe scara de serviciu, canistre și găleți, sticle și oale, iar cada reușeam să o umplem, pentru closete, doar când se transmitea serialul *Dallas*, urmărit de toată suflarea, care nu mai consuma apă pe parcursul lui. Cum eram câțiva în bloc

care nu puteam renunța la dușul zilnic fără pierderea respectului de sine și așa afectat de alte umilințe oficiale, am făcut o sedință lângă centrala termică de la subsol și un vecin inginer a găsit soluția să monteze acolo, printre țevi și troace, un duș la care să avem acces conform unei programări riguroase. Apa curgea în fir subțire, dar ne mulțumeam și cu atât. Când ieșeam din hruba igrasioasă, în halat de baie și cu prosopul pe cap, la ușă aștepta, cu savoniera în mână, următorul pe listă. Se interesa cum e apa. Uneori era călâie, alteori rece.

Tot prin acei urâți ani '80 eram somați să facem economie la curentul electric, să folosim becuri chioare. Pe mine, de când mă știu, lumina slabă mă deprimă, și, de câte ori aprindeam lustrele cu becuri de 100, mama trăgea speriată perdelele și draperiile, să nu ne vadă cineva din stradă cum încalcăm dispozițiile. Dacă orbecăiai seara prin orașul în beznă, vedeai în case, localuri și vitrine, doar penumbre triste. Aveam cu toții în dotare câte o lanternă chinezească, fiindcă, pe scările de bloc, în lifturi, în parcuri și pe trotuarele desfundate, nu te prea puteai descurca fără ea. Cei care își plimbau câinii, înainte de culcare, pe strada Caimatei își încrușau fasciculele în semn de salut sau luminau trotuarul ca să nu calce în ce rămânea de pe urma plimbării prietenilor lor canini.

Mama, care după moartea tatei ieșea tot mai rar din casă și „lua aer“ de pe balcon, făcându-și de lucru cu jardinierele, ajunsese să-i cunoască din vedere pe toți plimbăreții matinali sau nocturni cu animalele lor, ba chiar le dăduse nume conspirative. O amuza să-i urmărească, bine camuflată după vița-de-vie ce pornea de jos, până la terasa de la etajul trei, mă chema să mi-i arate și apoi fantaza despre ei, umplându-și astfel timpul pustiit. Țin minte o cucoană mereu cochetă, căreia îi spunea Bazo, fiindcă

Cuprins

<i>În căutarea caselor pierdute</i>	7
ADRIANA BITTEL	
Acasă, pe Caimatei	25
ANA BLANDIANA	
Casa din afara istoriei	35
ANDREI PLEȘU	
O casă trebuie să lase loc pentru mister	65
ANTOANETA RALIAN	
Casele prin care m-am perindat	75
BARBU CIOCULESCU	
Str. Doctor Turnescu	99
DAN C. MIHĂILESCU	
Cutiile de chibrituri și casa cu pridvor	111

GABRIEL LIICEANU	
Bucla vieții mele	127
GABRIELA TABACU	
Istoria tulburătoare și tristă a vieților unei preafrumoase case lipsite de noroc	151
HORIA-ROMAN PATAPIEVICI	
La țigănci	187
IOANA PÂRVULESCU	
Primejdia	197
MICAELA GHIȚESCU	
Regale roșii cu carton!	215
MONICA PILLAT	
Casele vieților trecute	233
RADU PARASCHIVESCU	
La Medelugoj	257
TANIA RADU	
Am locuit într-o cochilie	281
VICTOR IERONIM STOICHIȚĂ	
Iată-i. Toți sunt aici	299